

Kompyuter viruslari va virusdan himoyalash usullari

**11-sinf Informatika va axborot texnologiyalari fani darsligi
asosida 33-mavzu**

Kompyuter viruslari o‘zini-o‘zi ko‘paytirib, dasturlar va xotiraning tizimli sohalariga kira oluvchi buzg‘unchi dasturlardir.

Viruslarning asosiy maqsadi kompyuterlarni bir maromda ishlash tizimiga zarar yetkazish, foydalanuvchilarni kompyuter tarmoqlaridagi ma'lumotlar va axborotlar manbalaridan foydalanishni cheklashdan iborat.

**Umuman olganda,
buzg'unchi dasturiy
ta'minotning barchasi
umumiyl nom ostida
viruslar deb ataladi.**

Djon fon Neyman

**Kelib chiqishi venger
bo'lgan Amerikalik
olim Djon fon Neyman
1951-yili o'zi
ko'payuvchi dasturlar
mexanizmi nazariyasini
taklif qiladi.**

**Birinchi viruslar sifatida
Apple II shaxsiy
kompyuterlari uchun
1981-yilda yaratilgan
Viras 1,2,3 va Elk cloner
dasturlari hisoblanadi.
1996- yilda Windows
uchun Win95.Boza deb
nomlanuvchi birinchi
viras yaratildi.**

Kompyutering viruslar bilan zararlanganligi quyidagi belgilarda namoyon bo‘ladi:

- Ekranda kutilmagan xabar, tovush yoki tasvirlar hosil bo‘ladi;
- Kompyuterda noma'lum dasturlaming ishga tushishi;
- Kompyuter tez-tez “osilib” qolishi yoki sekin ishlashi;
- Fayllar yo‘qolib yoki kengaytmasining o‘zgarib qolishi.

**Oldinlari turli ko‘ngilochar dasturlar jamlangan
ma’lumot tashuvchi disketlar virus
tarqalishining asosiy vositasi hisoblangan
bo‘lsa, hozirgi paytga kelib, lokal va Internet
tarmoqlari orqali tarqalayotgan viruslar asosiy
xavf manbaiga aylanib bormoqda.**

**Troyan nomi ostida ma'lum
bo'lgan virus kompyuter
xotirasiga biror ochiq
dasturiy ta'minot
ko'rinishida kiradi va
axborotni yig'ish, kerakli
manzilga jo'natish,
kompyuter tizimini ishdan
chiqarish, kompyuter
resurslaridan
g'ayriqonuniy
maqsadlarda foydalanish
vazifalarini bajaradi.**

**Viruslarni
kompyuter
xotirasiga kirib
olishini istisno
qilish uchun
quyidagi xavfsizlik
tadbirlariga amal
qilish lozim:**

**Adminstratoming alohida
imkoniyatlar yaratuvchi
yozuvlaridan zarurat
tug'ilmasa, foydalanmaslik;**

**Shubhali manbalardan
kelgan noma'lum fayllami
ishga tushirmaslik;**

**Tizimli fayllami ruxsatsiz
o'zgartirmaslik.**

Antiviruslar quyidagi turlarga bo'linadi:

**1. Detektor -
dasturlar;**

**2. Doktor -
dasturlar**

**3. Revizor -
dasturlar;**

**4. Filtr -
dasturlar.**

Antiviruslar ichida eng ishonchli himoya vositasi sifatida revizor - dasturlar hisoblanadi.

**Revizorlar kompyuterdagi dasturlarning viruslar
bilan zararlanmagan dastlabki holatini yodda
saqlaydi va joriy holatni solishtirib boradi.**

Internet tarmog‘iga ulangan kompyuter - yangilash yordamida eng kamida bir oyda bir marta antiviruslar bazasini yangilab turish zarur.

**Buning natijasida
foydalانuvchi
kompyuterni jahon
hisoblash to‘rida
to'xtovsiz ishlab
chiqilayotgan yangi
viruslardan
himoyalanishni
mustahkamlavdi.**

Ishchi dasturlar yordamida kompyuterni himoyalash
rejasini amalga oshirish, statistikasi va
monitoringini olib borish, zaruriyat bo‘lganda
qaytadan tiklash uchun ehtiyoj disklarini yaratish
kabi vazifalarni baiarish mumkin.

Savol va topshiriqlar

- 1. Kompyuter viruslari deganda nimani tushunasiz?**
- 2. ESET ENDPOINT Antivirusi dasturidan foydalanishni tushuntirib bering.**

